

บทที่ 4

ผลของปฐวีกสิณกับการพัฒนาการส่วนตนและสังคม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน: กรณีศึกษาผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณในมูลนิธิสุวรรณโคมคำ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยขอทบทวนวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อวิเคราะห์หลักการและแนวปฏิบัติในการควบคุมจิตด้วยวิธีปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานตามคัมภีร์ในพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาทัศนคติ จิตใจและสังคมของผู้ฝึกปฏิบัติปฐวีกสิณในมูลนิธิสุวรรณโคมคำ
- 3) เพื่อหาแนวทางพัฒนาวิธีปฏิบัติกรรมฐานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานไปทดลองใช้กับผู้ปฏิบัติจำนวน 100 คน ที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ณ มูลนิธิสุวรรณโคมคำ เพื่อวัดผลในด้านต่างๆ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะเพื่อศึกษาทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ฝึกปฏิบัติปฐวีกสิณในมูลนิธิสุวรรณโคมคำ (มีการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมเป็นต้น) เพื่อให้ทราบถึงเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านต่างๆ โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน
- 4.2 ทัศนคติเรื่องการปฏิบัติปฐวีกสิณ
- 4.3 จิตใจของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ
- 4.4 การปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
- 4.5 การปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ

โดยแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน มีรายละเอียดซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ ดังปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	42	42.00
หญิง	58	58.00
รวม	100	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
20 – 30 ปี	6	6.00
31 – 40 ปี	25	25.00
41 – 50 ปี	40	40.00
51 – 60 ปี	23	23.00
61 – 70 ปี	6	6.00
รวม	100	100.00
3. ศาสนา		
พุทธ	100	100.00
อื่นๆ	-	-
รวม	100	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)
ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีสิกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	7	7.00
มัธยมศึกษา	33	33.00
ปริญญาตรี	41	41.00
ปริญญาโท	7	7.00
ปริญญาเอก	-	-
อื่นๆ	12	12.00
รวม	100	100.00
5. อาชีพ		
นักศึกษา	-	-
ข้าราชการ	2	2.00
ค้าขาย	26	26.00
รับจ้าง	24	24.00
พนักงาน	21	21.00
นักบวช	5	5.00
อื่นๆ	22	22.00
รวม	100	100.00
6. รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน	7	7.00
5,000 – 10,000 บาท/เดือน	17	17.00
10,001 – 15,000 บาท/เดือน	23	23.00
15,001 – 20,000 บาท/เดือน	11	11.00
20,001 – 25,000 บาท/เดือน	6	6.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)
ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีสิกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. รายได้ (ต่อ)		
25,001 – 30,000 บาท/เดือน	8	8.00
สูงกว่า 30,000 บาท/เดือน	18	18.00
อื่นๆ	10	10.00
รวม	100	100.00
7. สถานภาพ		
โสด	50	50.00
แต่งงานและอยู่ด้วยกัน	27	27.00
แต่งงานแล้วแยกกันอยู่	8	8.00
หย่า	9	9.00
หม้าย	4	4.00
อื่นๆ	2	2.00
รวม	100	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติปฐวีสิกสิณกรรมฐานเป็นเพศหญิง จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 100 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท/เดือน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมามีรายได้สูงกว่า 30,000 บาท/เดือน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และมีสถานภาพโสด จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และรองลงมาสถานภาพแต่งงานและอยู่ด้วยกัน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00

4.2 ทักษะการปฏิบัติปฏิรูปสังคม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติปฏิรูปสังคม ได้วิเคราะห์ผลออกมาปรากฏผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของผู้ปฏิบัติปฏิรูปสังคม

ข้อ	รายการ	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	<u>ด้านทัศนคติ</u>				
1	ปฏิรูปสังคมจัดเป็นวิธีการควบคุมจิตใจอย่างหนึ่ง	100	4.30	0.78	มาก
2	ปฏิรูปสังคมกรรรมฐานคือ วิธีการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ	100	4.32	0.71	มาก
3	ปฏิรูปสังคมเป็นกรรรมฐานในพระพุทธศาสนา	100	4.40	0.84	มาก
4	ปฏิรูปสังคมเป็นกรรรมฐานที่เหมาะสมกับคนทุกนิสัย	100	3.83	1.00	มาก
5	ปฏิรูปสังคมเป็นแนวทางสู่ความพ้นทุกข์	100	3.85	0.95	มาก
6	ปฏิรูปสังคมเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา	100	4.15	0.83	มาก
7	ปฏิรูปสังคมเป็นพื้นฐานของอภิปัญญา	100	4.11	0.80	มาก
8	ท่านเข้าใจในขั้นตอนและวิธีปฏิบัติปฏิรูปสังคมกรรรมฐาน	100	3.71	0.82	มาก
9	ทุกคนสามารถทำการควบคุมและพัฒนาจิตใจได้	100	4.18	0.97	มาก
10	สังคมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมด้วยปฏิรูปสังคมกรรรมฐาน	100	2.76	1.21	ปานกลาง
	รวม	100	3.96	0.51	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ปฏิบัติปฏิรูปสังคมกรรรมฐานมีความคิดเห็นด้านทัศนคติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา 3 ข้อ ได้แก่ ปฏิรูปสังคมเป็นกรรรมฐานในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.40$) ปฏิรูปสังคมกรรรมฐานคือวิธีการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.32$) และปฏิรูปสังคมจัดเป็นวิธีการควบคุมจิตใจอย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 4.30$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับขึ้นไป 3 ข้อ ได้แก่ สังคมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมด้วยปฏิรูปสังคมกรรรมฐาน

($\bar{X} = 2.76$) เข้าใจในขั้นตอนและวิธีปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน ($\bar{X} = 3.71$) และปฐวีกสิณเป็นกรรมฐานที่เหมาะสมกับคนทุกนิสัย ($\bar{X} = 3.83$)

4.3 จิตใจของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตใจของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อ	รายการ	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	<u>ด้านจิตใจ</u>				
1	ท่านรู้สึกว่ปฐวีกสิณเป็นวิธีปฏิบัติที่ง่าย	100	3.91	1.03	มาก
2	ท่านสามารถระงับความโกรธได้	100	3.87	0.84	มาก
3	ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ได้	100	3.83	0.80	มาก
4	ท่านมีสมาธิในการทำงาน	100	3.94	0.71	มาก
5	ท่านมีสติในการทำงาน	100	3.94	0.74	มาก
6	สมาธิช่วยให้ท่านมีความจำดี	100	4.02	0.70	มาก
7	สมาธิช่วยลดความเครียดของท่านลงได้	100	4.18	0.58	มาก
8	ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ทำสมาธิ	100	4.19	0.75	มาก
9	ท่านไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและคำนิทา	100	3.43	0.90	ปานกลาง
10	ท่านพึงพอใจกับการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน	100	4.00	0.88	มาก
	รวม	100	3.93	0.52	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา 3 ข้อ ได้แก่ รู้สึกมีความสุขเมื่อได้ทำสมาธิ ($\bar{X} = 4.19$) สมาธิช่วยลดความเครียดของท่านลงได้ ($\bar{X} = 4.18$) และสมาธิช่วยให้ท่านมี

ความจำดี ($\bar{X} = 4.02$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับขึ้นไป 3 ข้อ ได้แก่ ไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและคำนิโทษ ($\bar{X} = 3.43$) สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ($\bar{X} = 3.83$) และสามารถระงับความโกรธได้ ($\bar{X} = 3.87$)

4.4 การปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
ในสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีศึกษิตถกรรมฐาน

ข้อ	รายการ	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
	<u>ด้านสังคม</u>				
1	ท่านสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้	100	4.03	0.67	มาก
2	ท่านมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	100	4.13	0.61	มาก
3	ท่านรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	100	4.06	0.63	มาก
4	ท่านช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เนืองๆ	100	3.85	0.80	มาก
5	ครอบครัวของท่านเห็นด้วยกับการปฏิบัติกรรมฐาน	100	3.68	0.83	มาก
6	บุคคลอื่นเห็นด้วยกับการปฏิบัติกรรมฐานของท่าน	100	3.30	0.92	ปานกลาง
7	ท่านแนะนำวิธีปฏิบัติปฐวีศึกษิตถกรรมฐานให้ผู้อื่น	100	3.03	1.12	ปานกลาง
8	ท่านมีส่วนชักนำบุคคลอื่นให้เข้ามาร่วมปฏิบัติปฐวีศึกษิตถ	100	3.03	1.05	ปานกลาง
9	ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอื่นๆ	100	3.21	0.94	ปานกลาง
10	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอื่นๆ	100	3.16	0.96	ปานกลาง
	รวม	100	3.55	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีศึกษิตถกรรมฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55

และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากลงมา 3 ข้อ ได้แก่ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ($\bar{X} = 4.13$) รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.06$) และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 4.03$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดเรียงตามลำดับขึ้นไป 3 ข้อ ได้แก่ แนะนำวิธีปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานให้ผู้อื่น ($\bar{X} = 3.03$) มีส่วนชักนำบุคคลอื่นให้เข้ามาร่วมปฏิบัติปฐวีกสิณ ($\bar{X} = 3.03$) และได้เข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอื่นๆ ($\bar{X} = 3.16$)

4.5 การปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ

4.5.1 การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5

แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ	ก่อนปฏิบัติ		หลังปฏิบัติ		พัฒนาการ	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ท่านเคยปฏิบัติกรรมฐานชนิดใด						
1) ไม่เคย	24	24.00	0	0.00	ลดลง	24.00
2) วรรณกสิณ	6	6.00	26	26.00	เพิ่มขึ้น	20.00
3) พองหนอ - ยุบหนอ	19	19.00	25	25.00	เพิ่มขึ้น	6.00
4) สัมมา อรหัง	6	6.00	9	9.00	เพิ่มขึ้น	3.00
5) รูปนาม	1	1.00	1	1.00	เท่ากัน	0.00
6) อานาปานสติ	35	35.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	65.00
7) ปฐวีกสิณ	10	10.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	90.00
8) เมตตา	0	0.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	100.00
9) มรณสติ	0	0.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	100.00
10) กายคตาสติ	0	0.00	33	33.00	เพิ่มขึ้น	33.00
11) พุทธานุสติ	0	0.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	100.00

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ	ก่อนปฏิบัติ		หลังปฏิบัติ		พัฒนาการ	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
12) ธัมมานุสติ	0	0.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	100.00
13) สังฆานุสติ	0	0.00	100	100.00	เพิ่มขึ้น	100.00
14) จตุธาตุววัตถาน	0	0.00	18	18.00	เพิ่มขึ้น	18.00
2. ท่านรู้จักกสิณใดมากที่สุด						
1) ปฐวีกสิณ (เพ่งดิน)	52	52.00	80	80.00	เพิ่มขึ้น	28.00
2) เตโชกสิณ (เพ่งไฟ)	15	15.00	14	14.00	ลดลง	1.00
3) วรรณกสิณ (เพ่งสีเขียว เหลือง แดง ขาว)	5	5.00	3	3.00	ลดลง	2.00
4) อาโลกกสิณ (เพ่งแสงสว่าง)	3	3.00	3	3.00	เท่ากัน	0.00
5) อากาศกสิณ (เพ่งช่องว่าง)	3	3.00	3	3.00	เท่ากัน	0.00
6) อื่นๆ	26	26.00	10	10.00	ลดลง	16.00
3. ท่านมีความเข้าใจต่อปฐวีกสิณอย่างไร						
1) ปฐวีกสิณ เป็นคำสอนของฤาษีโยคี	3	3.00	2	2.00	ลดลง	1.00
2) ปฐวีกสิณ เป็นคำสอนในพุทธศาสนา	27	27.00	66	66.00	เพิ่มขึ้น	39.00
3) ปฐวีกสิณ ทำให้เกิดฤทธิ์มากมาย	4	4.00	21	21.00	เพิ่มขึ้น	17.00
4) ปฐวีกสิณ เป็นวิธีทำสมาธิชนิดหนึ่ง	59	59.00	77	77.00	เพิ่มขึ้น	18.00
5) อื่นๆ	10	10.00	5	5.00	ลดลง	5.00
4. จำนวนครั้งที่ท่านปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน						
ไม่เคย	39	39.00	0	0.00	ลดลง	39.00
1 – 3 ครั้ง	17	17.00	7	5.00	ลดลง	12.00
4 – 6 ครั้ง	14	14.00	13	13.00	ลดลง	1.00
7 – 9 ครั้ง	5	5.00	15	15.00	เพิ่มขึ้น	10.00

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ	ก่อนปฏิบัติ		หลังปฏิบัติ		พัฒนาการ	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
4. จำนวนครั้งที่ท่านปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน (ต่อ)						
10 – 12 ครั้ง	1	1.00	14	14.00	เพิ่มขึ้น	13.00
13 – 15 ครั้ง	1	1.00	12	12.00	เพิ่มขึ้น	11.00
มากกว่า 15 ครั้งขึ้นไป	23	23.00	37	37.00	เพิ่มขึ้น	14.00
5. ความต่อเนื่องในการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานของท่าน						
ไม่เคย	43	43.00	1	1.00	ลดลง	42.00
มาก	7	7.00	25	25.00	เพิ่มขึ้น	18.00
ปานกลาง	21	21.00	40	40.00	เพิ่มขึ้น	19.00
น้อย	27	27.00	29	29.00	เพิ่มขึ้น	2.00
อื่นๆ	2	2.00	2	2.00	เท่ากัน	0.00
6. จุดมุ่งหมายที่ท่านฝึกปฐวีกสิณ						
1) เพื่ออิทธิฤทธิ์	3	3.00	10	10.00	เพิ่มขึ้น	9.00
2) เพื่อโชคลาภ	0	0.00	18	18.00	เพิ่มขึ้น	18.00
3) เพื่อขัดเกลากิเลส	16	16.00	55	55.00	เพิ่มขึ้น	39.00
4) เพื่อฝึกจิตให้มีความหนักแน่นมั่นคง	41	41.00	75	75.00	เพิ่มขึ้น	34.00
5) เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	6	6.00	23	23.00	เพิ่มขึ้น	17.00
6) เพื่อความสงบ	27	27.00	63	63.00	เพิ่มขึ้น	36.00
7) อื่นๆ	9	9.00	8	8.00	ลดลง	1.00

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

แสดงการเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน

ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ	ก่อนปฏิบัติ		หลังปฏิบัติ		พัฒนาการ	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
7. ท่านคิดว่าควรจะได้รับประโยชน์อะไรจากการฝึกปฐวีกสิณกรรมฐาน						
1) ความสงบ	49	49.00	71	71.00	เพิ่มขึ้น	22.00
2) โชคลาภ	2	2.00	43	43.00	เพิ่มขึ้น	41.00
3) ชัดเกลากิเลส	12	12.00	63	63.00	เพิ่มขึ้น	51.00
4) จิตใจมีความหนักแน่นมั่นคง	32	32.00	79	79.00	เพิ่มขึ้น	47.00
5) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	4	4.00	48	48.00	เพิ่มขึ้น	44.00
6) อิทธิฤทธิ์	3	3.00	44	44.00	เพิ่มขึ้น	41.00
7) อื่นๆ	5	5.00	8	8.00	เพิ่มขึ้น	3.00

จากตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติและหลังปฏิบัติ โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับการเคยปฏิบัติกรรมฐาน พบว่า ผู้ปฏิบัติเคยปฏิบัติกรรมฐานเกี่ยวกับ เมตตา มรณสติ พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ มีระดับความคิดเห็นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100.00 รองลงมา คือ เคยปฏิบัติปฐวีกสิณ มีระดับความคิดเห็นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 90.00 รองลงมา คือ เคยปฏิบัติอานาปานสติ มีระดับความคิดเห็นเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 65.00 โดยส่วนใหญ่รู้จักปฐวีกสิณ (เพ่งดิน) เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 28.00 มีความเข้าใจต่อปฐวีกสิณเป็นคำสอนในพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมา มีความเข้าใจต่อปฐวีกสิณเป็นวิธีทำสมาธิชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 18.00 โดยส่วนใหญ่จำนวนครั้งที่ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานมากกว่า 15 ครั้งขึ้นไป เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 14.00 และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานอยู่ในระดับปานกลาง เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 19.00 โดยส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายที่ฝึกปฐวีกสิณเพื่อขัดเกลากิเลส มีระดับความคิดเห็นเพิ่มขึ้น คิดเป็น ร้อยละ 39.00 และโดยส่วนใหญ่คิดว่าประโยชน์ที่ได้รับจากปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน คือ เพื่อขัดเกลากิเลส เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 51.00 และรองลงมา คือ เพื่อทำให้จิตใจมีความหนักแน่น

มั่นคง เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 47.00 และรองลงมา คือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 44.00

4.5.2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ-กรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติเป็นรายข้อ

ผู้วิจัยได้นำเสนอการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของแต่ละด้านด้วยการนำเสนอให้เห็นเป็นรายข้อเพื่อแสดงความแตกต่างกันทางสถิติระหว่างระดับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติและหลังปฏิบัติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติเป็นรายข้อ

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น								t
		ก่อนปฏิบัติ				หลังปฏิบัติ				
		n	$\bar{X}$	SD	ระดับ	n	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1	ด้านทัศนคติ ปฐวิกสิณจัดเป็นวิธีการควบคุมจิตอย่างหนึ่ง	100	3.78	0.87	มาก	100	4.30	0.78	มาก	4.957**
2	ปฐวิกสิณกรรมฐานคือ วิธีการพัฒนาจิตให้มีคุณภาพ	100	3.88	0.84	มาก	100	4.32	0.71	มาก	4.321**
3	ปฐวิกสิณเป็นกรรมฐานในพระพุทธศาสนา	100	3.90	0.90	มาก	100	4.40	0.84	มาก	4.902**
4	ปฐวิกสิณเป็นกรรมฐานที่เหมาะสมกับคนทุกนิสัย	100	3.40	0.97	ปานกลาง	100	3.83	1.00	มาก	3.662**
5	ปฐวิกสิณเป็นแนวทางสู่ความพ้นทุกข์	100	3.41	0.96	ปานกลาง	100	3.85	0.95	มาก	4.500**
6	ปฐวิกสิณเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา	100	3.77	0.94	มาก	100	4.15	0.83	มาก	3.296**

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติ
 ปฏิบัติการศึกษาก่อนและหลังปฏิบัติเป็นรายข้อ

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น								t
		ก่อนปฏิบัติ				หลังปฏิบัติ				
		N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	n	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
7	ปฏิบัตินิสัยเป็นพื้นฐานของ อภิปัญญา	100	3.45	1.05	ปาน กลาง	100	4.11	0.80	มาก	5.794**
8	ท่านเข้าใจในขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ ปฏิบัตินิสัยกรรมฐาน	100	2.63	1.16	ปาน กลาง	100	3.71	0.82	มาก	8.621**
9	ทุกคนสามารถทำการควบคุมและ พัฒนาจิตได้	100	3.60	1.01	มาก	100	4.18	0.97	มาก	4.250**
10	สังคมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมด้วย ปฏิบัตินิสัยกรรมฐาน	100	2.63	1.03	ปาน กลาง	100	2.76	1.21	ปาน กลาง	0.873
	รวม	100	3.45	0.68	ปาน กลาง	100	3.96	0.51	มาก	6.961**
11	<u>ด้านจิตใจ</u> ท่านรู้สึกว่าการปฏิบัตินิสัยเป็นวิธีปฏิบัติ ที่ง่าย	100	3.25	1.00	ปาน กลาง	100	3.91	1.03	มาก	5.664**
12	ท่านสามารถระงับความโกรธได้	100	3.35	0.81	ปาน กลาง	100	3.87	0.84	มาก	5.309**
13	ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ได้	100	3.34	0.81	ปาน กลาง	100	3.83	0.80	มาก	5.056**
14	ท่านมีสมาธิในการทำงาน	100	3.46	0.80	ปาน กลาง	100	3.94	0.71	มาก	5.444**
15	ท่านมีสติในการทำงาน	100	3.49	0.76	ปาน กลาง	100	3.94	0.74	มาก	4.807**
16	สมาธิช่วยให้ท่านมีความจำดี	100	3.73	0.78	มาก	100	4.02	0.70	มาก	3.066**
17	สมาธิช่วยลดความเครียดของท่าน ลงได้	100	3.87	0.75	มาก	100	4.18	0.58	มาก	3.651**
18	ท่านรู้สึกมีความสุขเมื่อได้ทำสมาธิ	100	3.79	0.80	มาก	100	4.19	0.75	มาก	3.941**

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติ

ปฐวีศึกษิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติเป็นรายข้อ

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น								t
		ก่อนปฏิบัติ				หลังปฏิบัติ				
		N	$\bar{X}$	SD	ระดับ	n	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
19	ท่านไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและคำนิินทา	100	3.27	0.89	ปานกลาง	100	3.43	0.90	มาก	1.410
20	ท่านพึงพอใจกับการปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน	100	3.42	1.06	ปานกลาง	100	4.00	0.88	มาก	4.906**
	รวม	100	3.50	0.60	มาก	100	3.93	0.52	มาก	6.634**
	<u>ด้านสังคม</u>									
21	ท่านสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้	100	3.62	0.72	มาก	100	4.03	0.67	มาก	5.647**
22	ท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	100	3.90	0.67	มาก	100	4.13	0.61	มาก	3.123**
23	ท่านรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	100	3.76	0.70	มาก	100	4.06	0.63	มาก	3.542**
24	ท่านช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เนืองๆ	100	3.52	0.77	มาก	100	3.85	0.80	มาก	3.129**
25	ครอบครัวของท่านเห็นด้วยกับการปฏิบัติกรรมฐาน	100	3.20	0.93	ปานกลาง	100	3.68	0.83	มาก	4.801**
26	บุคคลอื่นเห็นด้วยกับการปฏิบัติกรรมฐานของท่าน	100	2.86	0.82	ปานกลาง	100	3.30	0.92	ปานกลาง	4.408**
27	ท่านแนะนำวิธีปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานให้ผู้อื่น	100	2.27	1.04	น้อย	100	3.03	1.12	ปานกลาง	6.527**
28	ท่านมีส่วนชักนำบุคคลอื่นให้เข้ามาร่วมปฏิบัติปฐวีกสิณ	100	2.48	1.14	น้อย	100	3.03	1.05	ปานกลาง	4.290**
29	ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอื่นๆ	100	2.75	0.97	ปานกลาง	100	3.21	0.94	ปานกลาง	3.777**
30	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอื่นๆ	100	2.69	0.95	ปานกลาง	100	3.16	0.96	ปานกลาง	4.056**
	รวม	100	3.11	0.57	ปานกลาง	100	3.55	0.57	มาก	6.799**

**p < .01

จากตารางที่ 4.6 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานระหว่างก่อนปฏิบัติและหลังปฏิบัติ พบว่า โดยภาพรวมด้านทัศนคติ มีความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติสูงกว่าก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.961$) ด้านจิตใจมีความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติสูงกว่าก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.634$) และด้านสังคมมีความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติสูงกว่าก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.799$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

ด้านทัศนคติ พบว่า โดยภาพรวมผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ว่า “สังคมส่งเสริมการปฏิบัติธรรมด้วยปฐวีกสิณกรรมฐาน” ที่ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านจิตใจ พบว่า โดยภาพรวมผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติ มีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ว่า “ไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและคำนิทา” ที่ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านสังคม พบว่า โดยภาพรวมผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติ มีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ

4.5.3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ- กรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติในภาพรวม

ผู้วิจัยได้นำเสนอการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติในภาพรวม ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติ
ปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติในภาพรวม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.
ก่อนปฏิบัติ	100	3.45	0.53	7.936**	.000
หลังปฏิบัติ	100	3.81	0.44		

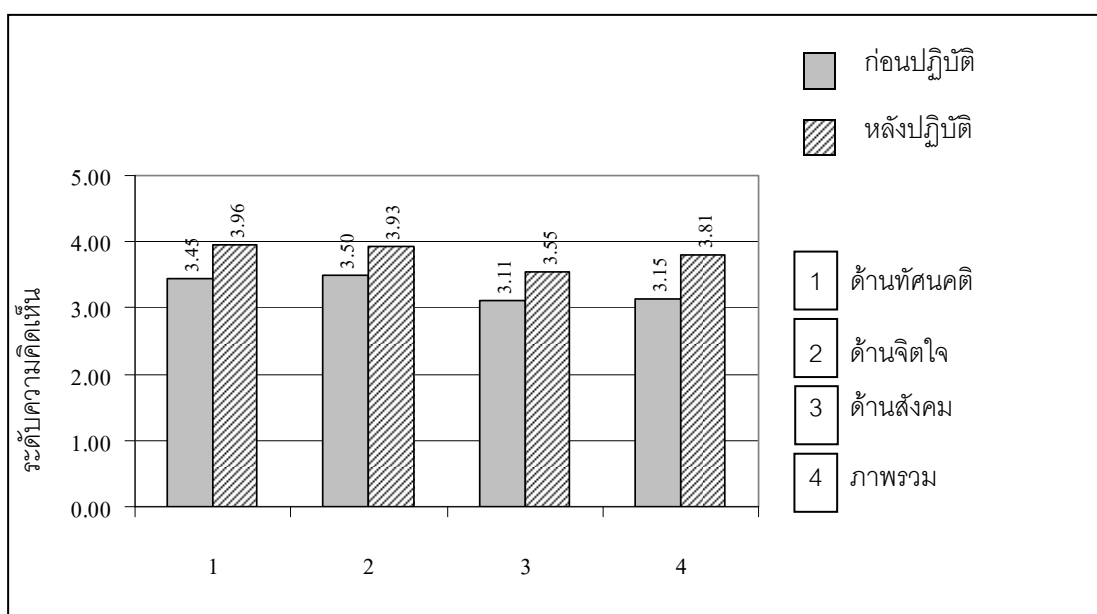
**p < .01

จากตารางที่ 4.7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิต และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติในภาพรวม พบว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานมีระดับความคิดเห็นก่อนปฏิบัติ คือ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.45 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.53 และผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานมีระดับความคิดเห็นหลังปฏิบัติ คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 เมื่อพิจารณาถึงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐาน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 7.936$) โดยที่ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานหลังปฏิบัติมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนปฏิบัติ

แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติ ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1

แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ จิตใจ และสังคมของ
ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณกรรมฐานก่อนและหลังปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากคำถามปลายเปิดสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรปฐวีกสิณกรรมฐานให้มากขึ้น เพราะปฐวีกสิณกรรมฐานเป็นวิธีการฝึกสมาธิอย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนา
2. ควรมีการส่งเสริมหรือพูดคุยกันระหว่างผู้สอนปฐวีกสิณกรรมฐานและผู้เข้ารับการฝึกทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อประเมินพัฒนาการของผู้ฝึกปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนต่อไป
3. ควรมีหนังสือสอนการปฏิบัติปฐวีกสิณตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้ฝึกปฏิบัติได้ศึกษาเนื้อหาและวิธีการฝึกปฏิบัติจากหนังสือได้ด้วยตนเอง

4.6 การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา¹

การพัฒนาทางพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการวิจัยตลอด 3 เดือน ได้เกิดขึ้นโดยอาศัยกระบวนการปฏิบัติ เช่น การสวดมนต์ ถวายทาน รักษาศีล และแผ่เมตตา ทำสมาธิ เป็นต้น ที่ทางมูลนิธิสุวรรณโคมคำได้จัดและกำหนดไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนสืบเนื่องกันไปนั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติได้เรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์หลายประการ โดยแยกออกเป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา ดังนี้

4.6.1 พฤติกรรมทางกาย

ในระหว่างทำการวิจัย อาจารย์ผู้สอนกรรมฐานได้คอยแนะนำและให้แนวทางที่ถูกต้องโดยตลอดเพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำเนินไปตามกระบวนการที่ทางมูลนิธิฯ กำหนดไว้ ผลคือผู้ปฏิบัติที่ไม่คุ้นเคยกับวิธีการปฏิบัติปฐวีกสิณมาก่อนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยจะสังเกตได้จากก่อนถึงเวลาปฏิบัติจริง ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่ได้เข้ามาทำสมาธิก่อนเวลา (เข้าเดือนที่ 2) แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป นั่นหมายถึง ผู้ปฏิบัติมีความสามารถควบคุมตัวเองในระดับที่น่าพอใจ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หลายประการ เช่น มีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งแสดงออกด้วยการช่วยเหลือดวงกสิณเข้าที่ให้แก่คนอื่น ๆ หลังเสร็จกิจกรรมการปฏิบัติ และภาพรวมของพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติมีความอ่อนโยนมากยิ่งขึ้นด้วย

4.6.2 พฤติกรรมทางวาจา

ด้านพฤติกรรมที่แสดงออกโดยการสื่อสาร ได้พบว่าผู้ปฏิบัติได้มีการพูดคุยกันน้อยลงในขณะที่ทำการปฏิบัติ และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมยังพบอีกว่า การพูดคุยมีสาระมากยิ่งขึ้น มีการรู้จักตั้งคำถามเมื่อติดขัดในการปฏิบัติ และที่สำคัญมีความสามารถในการควบคุมการพูดคุยอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

¹ ข้อมูลทั้งหมดนี้เป็นบทสรุปซึ่งได้จากผลทางด้านสถิติของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณก่อนและหลัง และการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเอง

4.7 การพัฒนาทางจิต

ส่วนในด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางจิต จากผลที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณมีสมาธิมากขึ้น จิตใจมีความมั่นคง รู้จักวิธีควบคุมจิต เพราะได้รับการพัฒนาทั้งในเชิงทฤษฎีและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 3 เดือน ภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่ทางมูลนิธิฯ กำหนด แต่หลังจากจบการอบรม 3 เดือนแล้ว ผู้วิจัยไม่อาจทราบถึงผลต่างๆ ได้ เพราะอยู่เหนือการควบคุมเหตุและปัจจัย แต่สิ่งหนึ่งที่รู้ชัดและประเมินได้ล่วงหน้า คือ อย่างน้อยที่สุด ผู้ปฏิบัติก็มีความเข้าใจในแนวทางและวิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบปฐวีกสิณในระดับหนึ่ง และมีสมรรถภาพในการบริหารจัดการวิธีการดำเนินชีวิตของตัวเองได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า การที่ข้อมูลเป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมในเชิงบวก ทั้งนี้อาจเพราะได้จัดสรรเหตุปัจจัยให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ผู้ปฏิบัติบางคนเข้าใจว่า การเพ่งกสิณ คือต้องจ้องดวงกสิณโดยไม่กระพริบตา จึงทำให้สมาธิไม่เกิด และเกิดผลในเชิงลบคือกล้ามเนื้อประสาทตาเกร็ง ทำให้ปวดตาในที่สุด หากปล่อยให้ปฏิบัติอย่างนั้นต่อไปเรื่อยๆ จะทำให้มีทัศนคติต่อสมาธิในด้านลบได้เช่นกัน อุปมาเหมือนการปลูกต้นไม้ หากปลูกทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ปล่อยให้ตามยถากรรม ต้นไม้นั้นไม่อาจจะเติบโตได้โดยสมบูรณ์

กรณีที่ 2 เมื่อผู้ปฏิบัติบางคนเข้าใจว่า การเพ่งกสิณคือต้องจ้องดวงกสิณโดยไม่กระพริบตา ความเข้าใจดังกล่าวย่อมจะนำไปสู่ผลด้านลบ อาจารย์กรรมฐานต้องให้ข้อมูลในการแก้ไขพฤติกรรม โดยอธิบายให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า การเพ่งหมายถึงมองดูด้วยความสนใจหรือตั้งใจ ไม่ใช่การจ้องอย่างที่คุณปฏิบัติเข้าใจ หากผู้ปฏิบัติได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องและดีงาม เช่นนี้ ผู้ปฏิบัติก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยความเข้าใจ ผลที่ได้คือเกิดสมาธิ ให้ผลในเชิงบวก อุปมาเหมือนต้นไม้ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ย่อมจะเติบโตและให้ผลที่ไพเราะในที่สุด

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายกรณีที่เกิดจากความไม่เข้าใจมาแต่เดิมของผู้ปฏิบัติก่อนเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติปฐวีกสิณ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติมีความเห็นที่แตกต่างเรื่องการเจริญปฐวีกสิณ ต่อเมื่อได้เข้าสู่กระบวนการหล่อหลอมเดียวกันแล้ว ทำให้เกิดการพัฒนาในลักษณะเดียวกันในระดับที่มาก

ทั้งสองกรณีที่ผู้วิจัยยกมานี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อรู้จักเหตุปัจจัย และทำให้ถูกส่วนก็จะได้ผลที่พึงประสงค์ เหตุปัจจัยที่จัดสรรจึงเป็นตัวสำคัญ ฉะนั้น การรู้จักบริหารจัดการเหตุปัจจัยจึงเป็น

ตัวกำหนดผลในการปฏิบัติกรรมฐานที่จะเกิดขึ้น ว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่อย่างไร

4.8 ด้านอื่นๆ

ผลด้านอื่นๆ ที่ควรสังเกตและนำมาอภิปรายเพิ่มเติม เช่น เรื่องอิทธิฤทธิ์² ซึ่งพบว่า ผู้ปฏิบัติที่มาปฏิบัติปฐวีกสิณ บางคนมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการคุณวิเศษในการปฏิบัติเพิ่มขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจัยอะไรที่ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความต้องการในเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติคนหนึ่ง และได้รับคำตอบว่า

กระผมเคยอ่านหนังสือพระพุทธศาสนา ได้รู้ว่าพระอรหันต์ท่านก็มีฤทธิ์ต่างๆ มากมาย อย่างพระโมคคัลลานะท่านเป็นพระที่มีฤทธิ์ขึ้นไปบนสวรรค์ หรือบางทีก็ลงไปบนนรก แล้วก็นำเอาเรื่องราวต่างๆ มาเล่าให้ประชาชนฟังเพื่อให้ประชาชนอายุชั่วกล้วยบาป ในประวัติของพระอรหันต์หลายรูป หรืออุบาสิกหลาย ๆ ท่าน ก็มักจะเล่าถึงคุณวิเศษไว้มากมาย กระผมคิดว่า แม้เรื่องเหล่านี้จะไม่ใช่ว่าจุดหมายของพุทธศาสนาก็ตาม แต่หากมีได้ก็ควรจะมี เพราะการมีฤทธิ์ไม่ใช่เรื่องเสียหาย เพียงแต่รู้จักใช้ย่อมเป็นคุณมากกว่าโทษได้เช่นกัน³

เรื่องของอิทธิฤทธิ์ ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้กล่าวยืนยันว่า การมีอภิญญาหรือฤทธิ์ต่างๆ เกิดจากการปฏิบัติสมาธิ ดังนั้น พระไตรปิฎกและอรรถกถาจึงกล่าวเกี่ยวกับฤทธิ์ไว้มากมาย พบว่ามีการกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวนี้ไว้หลายแง่มุม คือมีทั้งให้การยกย่องสนับสนุนดังกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสให้พระนางกสิกาโคตรมีแสดงฤทธิ์ซึ่งความสงสัยในความสามารถของสตรีที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนพาล⁴ หรือกรณีของพระสาตตะที่แสดงฤทธิ์เพื่อให้กุลบุตรศรัทธาในพระพุทธองค์ทำให้เกิดความเลื่อมใสและสนใจที่จะฟังธรรมจากพระพุทธองค์⁵ และได้มีการดำเนินเรื่องฤทธิ์ไว้เช่นกัน เช่น กรณีของพระเวททัตที่ใช้ฤทธิ์เพื่อส่งเสริมอำนาจของตนในทางมิชอบ⁶ และกรณีการ

² สัมภาษณ์ สมชาย อเนกมานิชญ์, เจ้าหน้าที่ห้างร้าน, 10 กุมภาพันธ์ 2551.

³ ดูผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวในหน้า 107 -108 ประกอบ.

⁴ ชุ.อป. 33/178 -190/411 (ไทย/ ฉบับมหาจุฬาฯ)

⁵ วิ.มหา. 5/270/66 (ไทย/ ฉบับมหาจุฬาฯ)

⁶ ชุ.ธ.อ. 1/ - /106 -107 (บาลี/ ฉบับมหาจุฬาฯ)

ใช้ฤทธิ์เพื่อประโยชน์แก่อำมิส เช่น การเหาะขึ้นไปเอาบาตรไม้จันทน์ของพระปิณฑโกภการทวาชะ⁷ ตามที่ผู้วิจัยกล่าวมานี้พบว่าการยกย่องท่านผู้รู้จักใช้ประโยชน์จากฤทธิ์เท่า นั้น ส่วนผู้ที่หลงไปในฤทธิ์ท่านก็ตรัสประณามไว้เช่นเดียวกัน จึงสรุปได้ว่า การมีฤทธิ์ในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น บุคคลสามารถมีได้ไม่ใช่เรื่องที่ผิด แต่ฤทธิ์นั้นต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความดีงามซึ่งข้อนี้ผู้วิจัยเห็นว่าฤทธิ์ก็เหมือนเช่นอำนาจ ถ้าใช้อำนาจในทางที่ผิดย่อมเกิดโทษ แต่หากใช้ในทางที่ถูกที่ควร และสมควรแก่เหตุย่อมเกิดประโยชน์ได้เช่นกัน

อีกเรื่องที่น่าสนใจคือเรื่องโชคลาภซึ่งพบว่า ความต้องการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ของผู้ปฏิบัติปฐวีกสิณจำนวนหนึ่งได้เพิ่มขึ้น⁸ ประโยชน์ของการปฏิบัติปฐวีกสิณ ทางมูลนิธิฯ ได้แสดงให้เห็นว่า

การทำให้เกิดโชคลาภนั้น บุคคลต้องนำสมาธิที่ได้มาอธิฐานซึ่งจัดเป็นการ ขวนขวายทางจิต แล้วนำมาประกอบกับการขวนขวายในการทำงานซึ่งจัดเป็น การขวนขวายทางกายวาจา เพราะเมื่อกาย วาจา และจิตมีการขวนขวาย ประกอบกันก็จะมีกำลังมากเป็นพิเศษ จึงก่อให้เกิดความสำเร็จในเรื่องนั้น โดยง่าย เพราะฉะนั้น สมาธิสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้กับหลายเรื่องมีเรื่อง โชคลาภเป็นต้น โชคลาภที่กล่าวถึงนี้ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดการน้อมจิตและ ขวนขวายทางกายวาจาก็เพื่อพ้นจากทุกข์ทางกาย เพราะเมื่อต้องยังหิว การ งานยังพร่อง จัดว่าเป็นอุปสรรคในการเจริญสมาธิอย่างหนึ่งเหมือนกัน⁹

จะเห็นว่า ทางมูลนิธิสวรรณโคมคำมีการประยุกต์โดยนำสมาธิที่ได้จากการฝึกไป อธิฐานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในด้านโชคลาภเป็นต้น ซึ่งคำว่า “โชคลาภ” ในความหมายที่ทาง มูลนิธิฯ อ้างถึง คือสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งบุญ (มโนกรรม) ที่เกิดจากการทำสมาธิแล้วอธิฐาน และจากการสัมผัสสัมผัสด้วยอย่างจากผู้ปฏิบัติในกลุ่มดังกล่าวนี้ ผู้ปฏิบัติคนหนึ่งกล่าวว่า

ดิฉัน ได้ทำตามทีพระอาจารย์ท่านแนะนำว่า “เมื่อทำสมาธิแล้ว ทุกครั้งอย่า ลืมอธิฐานโดยนึกให้เห็นเป็นมโนภาพของความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ ในดวง กสิณ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในด้านอาชีพ การงาน และเมื่ออธิฐานแล้ว

⁷ วิ.จุ. 7/252/16 -19 (ไทย/ ฉบับมหาจุฬาฯ)

⁸ คู่มือการวิจัยในเรื่องดังกล่าวในหน้า 107 -108 ประกอบ.

⁹ สัมภาษณ์ เสาวณีย์ เทพพิทักษ์, อาจารย์สอนกรรมฐาน, 3 มีนาคม 2551.

อย่าได้นั่งรอเฉยๆ ต้องชวนขวายทางกายอย่างต่อเนื่องและไม่ประมาท” ดิฉันได้ประสบกับความสำเร็จในเรื่องอาชีพ การงานเป็นต้น เป็นอย่างดี¹⁰

เพราะฉะนั้น เรื่องของอิทธิฤทธิ์และโชคลาภเป็นต้น ก็ถือเป็นอีกความต้องการหนึ่งของผู้ปฏิบัติบางคนที่มีความสนใจและได้เพิ่มจำนวนขึ้น ผู้วิจัยจึงนำมาขยายความเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ข้อที่ควรสังเกตอีกประการหนึ่งคือความต้องการในการปฏิบัติเพื่อ “ขัดเกลากิเลส ความสงบ การฝึกจิตให้มั่นคง” ยังคงเป็นความต้องการกระแสหลักของผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เมื่อได้รับการอบรมแล้ว โดยพิจารณาจากผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าว¹¹

ตามแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของมูลนิธิสุวรรณโคมคำที่ได้นำเสนอมานี้ ได้พบว่ามีการสอนกรรมฐานหลายชนิด มีปฐวิกาสินเป็นต้น กล่าวคือเมื่อมีการเจริญปฐวิกาสินแล้ว ทางมูลนิธิ ได้สอนกสิณอื่นๆหรือกรรมฐานอื่นเพิ่มเติมต่อยอดไปจนถึงวิปัสสนา ซึ่งในผลการวิจัยจะพบว่าในคอร์สของการปฏิบัติตลอด 3 เดือน มีผู้ปฏิบัติจำนวนหนึ่งที่มีอุปนิสัยในการปฏิบัติวรรณกสิณ (ก่อนปฏิบัติเคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติ มีจำนวน 6 คน) และก้าวหน้าในการเจริญปฐวิกาสินจนมีความชำนาญและสามารถเจริญวรรณกสิณต่อไป (เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 26 คน) เพราะเมื่อได้ปฐวิกาสินแล้ว กสิณอื่นก็เกิดโดยไม่อยาก ซึ่งคุณเสาวณีย์ เทพพิทักษ์ กล่าวว่า “ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติในคอร์สนี้ ส่วนหนึ่งมีประสบการณ์การปฏิบัติมาแล้ว เคยปฏิบัติกรรมฐานหลายประเภทมาก่อน จึงเรียนรู้และเข้าใจได้ไว”¹²

ผลต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอทั้งหมดนี้ เป็นสิ่งที่เกิดจากกระบวนการหล่อหลอมที่ทางมูลนิธิสุวรรณโคมคำจัดขึ้นเพื่อฝึกฝนพัฒนาบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติในมูลนิธิ ดังนั้น การแก้ไขและการพัฒนาส่วนหนึ่งจึงควรให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางมูลนิธิสุวรรณโคมคำได้พัฒนาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้รับโอกาสที่สามารถจะพัฒนาตนได้อย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติ คือตัวผู้ปฏิบัติเอง ซึ่งต้องรู้จักใคร่ครวญพิจารณา แก้ไข และปรับปรุงพัฒนาตนอยู่เสมอ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงเป้าหมายของการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

¹⁰ สัมภาษณ์ เสริฐ สมาน, ผู้ช่วยพยาบาล, 11 กุมภาพันธ์ 2551.

¹¹ ดูผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวในหน้า 107 -108 ประกอบ.

¹² สัมภาษณ์ เสาวณีย์ เทพพิทักษ์, อาจารย์สอนกรรมฐาน, 13 กุมภาพันธ์ 2551 (ดูผลการวิจัย หน้า 105 ประกอบ)